

Spomienka na Ferdinanda Hrdloviča

In memory of Ferdinand Hrdlovič

Na jeseň 2015 vo veku 72 rokov opustil naše rady ďalší ornitológ, krúžkovateľ, ale hlavne dobrý a skromný človek Ferdinand Hrdlovič (* 22. 10. 1942 – † 2. 9. 2015; obr. 1). Známy bol najmä ornitológom z okolia Trnavy, kde pôsobil, a od roku 1981 i pravidelne, s dlhšou prestávkou vynútenou zdravotnými problémami až do roku 2011 krúžkoval vtáky. Najradšej a najčastejšie pritom navštevoval lokality Vlčkovský háj a kanál Dudváhu pri Majcichove, kde aj býval, a rybníky pri Pustých Úľanoch. V rokoch 1981 – 1997 na týchto a niektorých ďalších lokalitách okružkoval dovedna 5402 vtákov z 85 druhov, pričom dosiahol i viaceré krúžkovacie úspechy, napr. kontrolné hlásenie ním okružkovaného trsteniarika škriekavého (*Acrocephalus arundinaceus*) z Ghany (pozri

tiež Procházka & Reif 2000), odchyt lastovičky domovej (*Hirundo rustica*) krúžkovanej na Malte a ďalšie (Hrdlovič 1999). V roku 2007 sa významne podieľal aj na vybudovaní stacionáru CES na Parížskych močiaroch a realizácii jeho nultého ročníka (Trnka & Hrdlovič 2007). Tento projekt CES v súčasnosti pokračuje pod gesciou ŠOP SR ďalej (Trnka 2011). Okrem krúžkovania sa však zapájal aj do iných ornitologických aktivít, napríklad mapovania vtáctva v rámci atlasu hniezdneho rozšírenia vtákov bývalého Československa v rokoch 1973 – 1977 (Šťastný et al. 1987). K zaujímavým výsledkom jeho práce patrí i pozorovanie skorého jarného výskytu trsteniarika tamariškového (*Acrocephalus melanopogon*) na rybníkoch pri Pustých Úľanoch (Hrdlovič & Mikuláš 1989).

Obr. 1. F. Hrdlovič na Parížskych močiaroch, 29. december 2007.
Fig. 1. F. Hrdlovič at Parížske močiare Marsh, December 29, 2007.

S F. Hrdlovičom som sa prvý krát stretol v roku 1994 počas prípravy a realizácie ornitologického tábora práve na jeho „srdcovej“ lokalite – rybníkoch pri Pustých Úľanoch. Odvtedy boli naše stretnutia čoraz častejšie, až sa postupne rozvinuli nielen do úzkej spolupráce, ale i celoživotného priateľstva. Počas nespočetných terénnych vychádzok a krúžkovacích akcií spolu s našimi spoločnými priateľmi Jankom Matulom, ktorý už tiež nie je medzi nami (viď Tichodroma 23, 2011, s. 133 – 137), Milošom Mikulášom a ďalšími, sme mali možnosť spoznať nielen jeho vysoké odborné vedomosti, ale aj dobré charakterové vlastnosti. F. Hrdlovič bol nesmierne starostlivý, dobrosrdečný a úctivý i k nám mladším, a vždy ochotný pomôcť a poradiť. Jeho slušnosť a ústretovosť možno dobre demonštrovať na príbehu, ktorý sa odohral ešte počas výkonu jeho základnej vojenskej služby. Ako člen strážneho oddielu pri plnení vojenského rozkazu počas služby postrelil do nohy narušiteľa strážneného objektu – podguráženého mladíka z blízkej dediny, ktorý sa v pohostinstve stavil s kamarátmi, že oklame hliadku a dostane sa do vnútra tohto objektu. Hoci za zadržanie narušiteľa dostal F. Hrdlovič aj pochvalu, pre neho bolo najdôležitejšie navštíviť tohto mladíka v nemocnici a ospravedlniť sa mu za to, že ho postrelil. Nakoniec sa medzi nimi vytvoril osobitý priateľský vzťah a ešte dlhé roky si spolu dopisovali a posielali pozdravy k Vianociam alebo iným sviatkom. Tieto vlastnosti pramenili pravdepodobne i z jeho životného osudu. Už ako päťročný chlapec stratil otca a mama vychovávala jeho a jeho ďalších päť súrodencov celý život sama. Samozrejme, tým časť otcových povinností musel znášať i on sám. Vždy však na to spomínal v dobrom a s pokorou, a najväčším jeho „previnením“ v tých časoch bolo hádam len to, že potajomky ráno, keď šiel pásť husi, ujedal mame rezance s makom, ktoré mala odložené v pivnici na obed a ktoré mal tak rád. Tu sa u neho začína už formovať aj zmysel pre zodpovednosť a lásku k rodine (manželke, trom dcéram, zatiaľ čo a štyrom vnúčatám) a blízkym, ktorá mu zostala po celý život. Pochádzajúc zo skromných pomerov, a aby sa mohol užiť,

vyučil sa za obrábača kovov a v tomto obore pracoval až do odchodu do dôchodku. Toto povolanie mal veľmi rád. A to je zas druhá vec, čo ma u neho udivovala. Hoci nemal žiadne prírodovedné vzdelanie, bol veľmi rozhladený a mal bohaté vedomosti nielen o vtákoch, ale o prírode vôbec. Ako samouk pritom sám študoval vtáky, ich biológiu a učil sa ich poznávať v prírode. Pravidelne navštevoval národné múzeum v Prahe (najmä krúžkovaciu centrálu) a Bratislave a viacerých známych ornitológov (F. Matoušek, B. Matoušek, V. Kubán) za účelom konzultácií, ako i knižnice a knihkupectvá s odbornou, vtedy dostupnou ornitologickou literatúrou, ktorú si kupoval. Nie náhodou známe a dnes už prakticky nedostupné prvé vydanie Obhlídalovej Ornitologickej príručky z roku 1977 (Obhlídal 1977), ktorou sa počas kongresu Zoológia 2014 a 19. Feriancových dní v Prešove krstila nová Ornitologická príručka (Trnka & Grim 2014), bolo zapožičané práve od neho (bližšie pozri Manko & Baranová 2015). Prvé praktické krúžkovacie skúsenosti F. Hrdlovič získaval zas v rámci odchytných akcií na rybníku Nesyt na Morave, ktoré prebiehali v rokoch 1978 – 1984 (bližšie pozri Chytil & Pellantová 2000), a ktorých sa ako dobrovoľník po viac rokov zúčastňoval a vždy rád na ne spomínal.

Hoci ornitológia a krúžkovanie vtákov boli jeho celoživotným koníčkom, tento koníček u neho nikdy neprerástol do nezdravej vášne a súťaživosti, ktorej často krát mnohí podľahame. F. Hrdlovič ostal v tomto smere vždy skromný a viac sa tešil z úspechov druhých než vlastných. Svoje pozorovania ochotne odovzdával iným a aj počas krúžkovacích akcií „ponúkal“ ním odchytené vzácnejšie druhy vtákov na okružkovanie mladším alebo začínajúcim krúžkovateľom „aby ich motivoval“. Podobne rád sa podelil aj so svojimi skúsenosťami a vedomosťami. I keď sám publikoval iba vzácne, vždy ochotne poskytol vlastné údaje, čoho výsledkom sú aj viaceré kolektívne práce (napr. Trnka a kol. 1994, 2000). Okrem bežného pozorovania a krúžkovania vtákov sa rád zúčastňoval a pomáhal pri rôznych iných, najmä behaviorálno-ekologických výskumoch,

ktoré ho nesmierne zaujímal, a o ktorých sme často spolu viedli dlhé debaty. Napriek tomu, že patril k staršej generácii ornitológov, vždy mal prekvapoval spôsob jeho myslenia a chápania evolučných a ekologických súvislostí života a správania vtákov. Tento nový pohľad si osvojil najmä vďaka jeho ďalšiemu koníčku (a v tomto prípade možno povedať i vášni) spojenému s ornitológiou – nahrávaním a pozeraním prírodopisných filmov. Tak ako iní ornitológovia vlastní bohatú knižnicu s ornitologickou tematikou, F. Hrdlovič bol majiteľom hádam najväčšej video- a neskôr CD-knižnice dokumentárnych filmov o vtácoch celého sveta akú poznám. Všetky filmy mal dôkladne evidované a archivované, takže počas návštev u neho doma si stačilo zo zoznamu vybrať len vtáčí druh alebo známu ornitologickú lokalitu a pri káve v útulnej obývačke si film pokojne pozrieť. Nič to, že väčšina z nich bola v nemčine, hosťiteľ vedel dobre nemecky a text takmer simultánne prekladal. Žiaľ, ďalšie filmy si už spolu nepozrieme. Zákerná choroba príliš rýchlo a nečakane ukončila jeho ďalšie životné plány.

Milý Ferdo, ďakujeme Ti za všetko dobré čo si pre nás i ornitológiu urobil. Tvojím odchodom strácame nielen dobrého ornitológa, ale aj výborného človeka a priateľa. Budeš nám chýbať.

Češ' Tvojej pamiatke!

Literatúra

HRDLOVIČ F. 1999: Výsledky krúžkovania vtákov Ferdinanda Hrdloviča v rokoch 1981–1997. — Tichodroma 12: 129–135.

- HRDLOVIČ F. & MIKULÁŠ M. 1989: Výskyt šašiniarika tenkozobého (*Acrocephalus melanopogon*) na rybníkoch v Pustých Úľanoch. — Zprávy ČSO 31: 23.
- CHYTIL J. & PELLANTOVÁ J. 2000: Odchyt ptáku na rybníku Nesyt v letech 1978–1984. — Sylvia 36: 106–112.
- MANKO P. & BARANOVÁ B. 2015: Kongres „Zoológia 2014“, 19. Feriancove dni v Prešove. Bulletin Slovenskej zoologickej spoločnosti pri SAV 1/2015, 1–5.
- OBHLÍDAL F. 1977: Ornitologická príručka. — SZN, Praha.
- PROCHÁZKA P. & REIF J. 2000: Analýza zpětných hlášení rákosníku velkých (*Acrocephalus arundinaceus*) kroužkovaných nebo zastižených na území ČR a SR. — Sylvia 36: 91–105.
- ŠŤASTNÝ K., RANDÍK A. & HUDEC K. 1987: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v ČSSR 1973/77. — Academia, Praha.
- TRNKA A. & GRIM T. (eds.) 2014: Ornitologická příručka. — Slovenská ornitologická spoločnosť/BirdLife Slovensko, Bratislava.
- TRNKA A., HRDLOVIČ F. & KERN M. 1994: Príspevok k rozšíreniu a hniezdnej bionómii fúzatky trst'ovej (*Panurus biarmicus*) na Slovensku. — Zprávy MOS 52: 95–103.
- TRNKA A., TRNKOVÁ B., HRDLOVIČ F. & MATULA J. 2000: Príspevok k poznaniu vtáctva vodnej nádrže Boleráz (Tmavská pahorkatina, západné Slovensko). — Tichodroma 13: 89–98.
- TRNKA A. & HRDLOVIČ F. 2007: CES program v NPR Parížske močiare – výsledky po prvom roku. — Pp.: 29–30. In: KROPIL R. & LEŠO P. (eds.): Zborník abstraktov „Aplikovaná ornitológia 2007“ z 19. stredoslovenskej ornitologickej konferencie s medzinárodnou účasťou, TU Zvolen.
- TRNKA R. 2011: Projekt CES na Slovensku v roku 2011. — Tichodroma 23: 45–49.

Alfréd Trnka

Došlo: 5. 1. 2016
Online: 20. 1. 2016